

Araştırma / Original article**DSM-5 Mani Ölçeği Türkçe Formunun geçerliliği ve güvenilirliği**Siğnem ÖZTEKİN,¹ Deniz ALÇI,² Ömer AYDEMİR,² DSM-5 Ölçek Çalışma Grubu***ÖZ**

Amaç: Bu çalışma DSM-5 ölçütlerine göre mani şiddetini ölçmek amacıyla geliştirilen DSM-5 Mani Ölçeğinin Türkçe formunun güvenilirlik ve geçerliliğini çalışmayı amaçlamaktadır. **Yöntem:** Araştırma Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı Yataklı Veya Ayaktan Tedavi Klinikleri'nde tedavi görmekte olan ve DSM-5 ölçütlerine göre bipolar bozukluk tanı ölçütlerini karşılayan, hastalığın manik veya ötimi dönemindeki 50 hasta ile yapılmıştır. Bipolar bozukluk dışında herhangi bir ruhsal veya bedensel hastalığı olan kişiler çalışmaya alınmamıştır. Sağlıklı kontrol grubunu ise herhangi bir ruhsal veya bedensel hastalığı bulunmayan 63 gönüllü oluşturmuştur. DSM-5 Mani Ölçeği dışında bipolar bozukluk mani döneminin değerlendirilmesinde yaygın olarak kullanılan Young Mani Derecelendirme Ölçeği (YMDÖ) birlikte geçerlilik için kullanılmıştır. Güvenilirlik analizlerinde içsel tutarlılık katsayısı ve madde-toplam puan korelasyon analizi, geçerlilik analizlerinde açıklayıcı faktör analizi, birlikte geçerlilik için Pearson Korelasyon Analizi ile korelasyon analizi yapılmıştır. **Bulgular:** Bipolar bozukluk grubunun yaş ortalaması 30.9±13.6, sağlıklı kontrol grubunun ise 22.4±5.8'dir ve örneklem grubunun %53.7'si (s=58) kadındır. Bipolar bozukluk grubunun hastalık süresi 7.2±7.9 yıldır. Mani Ölçeğinin içsel tutarlılığı 0.91 ve madde-toplam puan korelasyon katsayıları 0.67-0.85 arasında bulunmuştur. Mani Ölçeğinin açıklayıcı faktör analizinde örneklem yeterliliği için Kaiser-Meier-Olkin (KMO) katsayısı 0.85 ve Bartlett katsayısı 389.51 olarak bulunmuştur. Tek faktörlü çözüm elde edilmiştir ve öz değeri 3.69'dur, varyansın toplam %73.8'ini açıklamaktadır. Ölçek maddelerinin faktör yükleri 0.77-0.91 arasında bulunmuştur. YMDÖ ile DSM-5 Mani Ölçeğinin Türkçe formu arasında anlamlı ve yüksek düzeyde korelasyon saptanmıştır. (r=0.78) **Sonuç:** Bu bulgularla DSM-5 Mani Ölçeğinin Türkçe Formunun güvenilir ve geçerli olduğu gösterilmiştir. (Anadolu Psikiyatri Derg 2017; 18(Ek sayı.2):73-78)

Anahtar sözcükler: DSM-5 Mani Ölçeği, geçerlilik, güvenilirlik

Reliability and validity of Turkish Form of DSM-5 Mania Scale**ABSTRACT**

Objective: This study aimed to demonstrate the reliability and validity of the Turkish form of DSM-5 Mania Scale which was developed according to DSM-5 criteria to measure the severity of mania. **Methods:** This study was conducted with 50 patients who meet the diagnostic criteria of bipolar disorders according to DSM-5 criteria who are within manic or euthymic episode. The patients were under treatment at inpatient and outpatient clinics of Psychiatry Department of Celal Bayar University, Medicine Faculty. Patients with any mental or physical disease except bipolar disorders were excluded. Sixty-three volunteers without any mental or physical disease were in-

¹ Viranşehir Devlet Hastanesi, Viranşehir, Şanlıurfa

² Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi, Psikiyatri ABD, Manisa

* DSM-5 Ölçek Çalışma Grubu: Fikret Poyraz ÇÖKMÜŞ,³ Orkun AYDIN,⁴ Kuzeymen BALIKÇI,⁵ Talat SARIKAVAK,⁶ Fatma AKDENİZ,⁷ Didem SÜCÜLLÜOĞLU DİKİCİ,⁵ Kadir AŞÇIBAŞI,⁸ Emine Özge ÇÖLDÜR,² Serra YÜZEREN,² Ahmet HERDEM,² Ecenur Aydın AŞIK,² Ertuğrul KÖROĞLU⁹

³ Nazilli Devlet Hastanesi, Nazilli, Aydın; ⁴ Bolu KHB Abant İzzet Baysal Üniversitesi EAH Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi, Bolu; ⁵ Manisa Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, Manisa; ⁶ Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi, Psikiyatri ABD, İzmir; ⁷ Bolvadin Halil İbrahim Özsoy Devlet Hastanesi, Bolvadin, Afyonkarahisar; ⁸ Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İzmir; ⁹ Bozlam Psikiyatri Enstitüsü, Ankara

Yazışma adresi / Correspondence address:

Uzm. Dr. Siğnem ÖZTEKİN, Viranşehir Devlet Hastanesi, Psikiyatri Polikliniği, Kat.1, Viranşehir, Şanlıurfa

E-mail: signem2009@hotmail.com

Geliş tarihi: 28.08.2016, Kabul tarihi: 17.03.2017, doi: 10.5455/apd.240733

Anadolu Psikiyatri Derg 2017; 18(Ek sayı.2):73-78

cluded as healthy control group. Beside DSM-5 Mania Scale the most widely used scale Young Mania Rating Scale (YMRS) was used for concurrent validity. In reliability analyses internal consistency coefficient and item-total correlation analysis; in validity analyses factor analysis and correlation analysis with the Pearson Correlation Analysis were performed. **Results:** The mean ages of the bipolar disorders group (n=50) and healthy control group (n=63) were respectively 30.9±13.6 and 22.4±5.8. 53.7% of the sample group (n=58) were female. Disease duration of bipolar disorder group was 7.2±7.9 years. The internal consistency of the DSM-5 Mania Scale was 0.91 and, item-total correlation coefficients of the DSM-5 Mania Scale were between 0.67 and 0.85. In the explanatory factor analysis, for sample adequacy Kaiser- Meier-Olkin (KMO) coefficient was calculated as 0.85 and Bartlett coefficient was 389.51. Single-factor solution was obtained and the eigenvalue was 3.69, explaining 73.8% of the total variance. Factor loadings of the items were between 0.77-0.91. Significant and high levels of correlation were determined between YMRS and DSM-5 Mania Scale (r=0.78). **Conclusion:** These findings have been shown that the DSM-5 Mania Scale is reliable and valid for Turkish. (*Anatolian Journal of Psychiatry* 2017; 18(Suppl.2):73-78)

Keywords: DSM-5, Mania Scale, reliability, validity

GİRİŞ

Bipolar bozukluk yineleyen mani, hipomani, depresyon ve karma dönemler ile karakterize, kronik gidişli, yaşam boyu sürebilen bir duygudurum bozukluğudur. Hastalığın erişkinlerdeki yaşam boyu yaygınlık oranı %1-3 arasında bildirilmiştir.¹ Bu güne kadar nöbetlerle giden bozukluğun çeşitli dönemlerinde gözlenen belirtilerin şiddetini ve gidişini değerlendirmek amacı ile psikiyatri uygulamasında ve araştırmalarda kullanılmak üzere birçok ölçek geliştirilmiştir.

Gerek klinik uygulamalarda, gerekse araştırma amacı ile bozukluğun mani dönemine ilişkin belirtileri değerlendirmek için en sık kullanılan değerlendirme aracı Young Mani Derecelendirme Ölçeğidir (YMDÖ). Ölçek Young ve arkadaşları tarafından 1978 yılında geliştirilmiş, Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır.^{2,3} On bir maddeden oluşmuştur ve her maddede beş şiddet derecesi belirtilmiştir. Klinisyen tarafından hastanın son bir haftalık belirti durumu nun ve belirti şiddetinin değerlendirildiği bir ölçektir.

Klinisyen tarafından uygulanan birçok manik belirti değerlendirme ölçeği olmasına rağmen, geliştirilen öz bildirim ölçeği sayısı azdır. Manik hastaların iç görülerinin olmaması, iş birliğine girme ve belirtilerini değerlendirme yeterliliği sorunu, manik belirtileri değerlendirmeye yönelik öz bildirim ölçeği geliştirilmesini sınırlamıştır. Bununla birlikte, çalışmalarda iç görüsü olan ve olmayan hastalara uygulanan öz bildirim ölçekleri arasında anlamlı fark saptanmadığı gibi, klinisyenler tarafından uygulanan ölçekler ile de korele sonuçlar elde edilmiştir. Bu nedenle Altman ve arkadaşları 1997 yılında araştırmalarda ve klinik uygulamalarda kullanılmak üzere mani belirtilerinin varlığını ve şiddetini değerlendiren DSM-IV ölçütleri ile uyumlu kısa bir öz bildirim ölçeği geliştirmiştir.⁴ Ölçek DSM-IV'e göre manik dönemin beş temel özelliğini (öfori, öz güvende artış,

uyku miktarında azalma, çok konuşma, aktivite artışı) sorgulayan beş sorudan oluşmuştur. Her soru ilgili belirtinin son bir hafta içindeki sıklığını değerlendiren beş seçenekten oluşmaktadır. Katılımcı beş seçenekten kendisine en uygun olanı seçer. Ölçeğin kısa ve kolay olması manik dönemdeki hastalara da uygulanabilmesine ve hastaların gözünden belirtilerin varlığı ve şiddetinin değerlendirilebilmesine olanak tanımaktadır.

2013 yılında yayınlanan DSM Tanı Ölçütleri Başvuru Kitabının beşinci baskısı psikiyatrik tanı sınıflandırmasına birçok bozukluk için yenilikler getirmesine rağmen, manik dönem tanımlaması ve ölçütlerinde değişiklik yapılmamıştır. DSM-5 tanı sınıflamasının yayınlanması ile birlikte Amerikan Psikiyatri Birliği bozuklukların tanı ve izlenmesine yardımcı olmak ve klinik araştırmalarda kullanılmak üzere değerlendirme araçları önermiştir.⁵ Bu çalışmada Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından manik belirtilerin varlığını ve şiddetini değerlendirmek amacı ile önerilen DSM-5 Mani Şiddet Ölçeğinin (Altman Özbildirim Ölçeği) geçerliliği ve güvenilirliğinin çalışılarak Türkçeye kazandırılması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Çeviri işlemi

Ölçeğin çeviri işlemleri Celal Bayar Üniversitesi Psikiyatri Anabilim Dalı'nda çalışmakta olan ve alanında en az üç yıllık deneyimi olan bir öğretim üyesi ve altı araştırma görevlisinden oluşan bir ekip tarafından yapılmıştır. Ölçek önce iki ayrı araştırma görevlisi tarafından Türkçeye çevrilmiş, sonra tüm ekibin katıldığı bir bilişsel sorgulama (cognitive debriefing) seansı ile kontrol edilerek üzerinde anlaşılacak bir metin haline getirilmiştir. Ardından Türkçeye çeviri ekibine ve ölçeğin özgün formuna tamamen kör olan Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı'nda görevli bir psikiyatri öğretim üyesi tarafından yeniden İngilizceye çevrilmiştir. Bu

çeviri özgün ölçeği geliştiren yazarlar tarafından kontrol edilmiş, gerekli onay alındıktan sonra ölçek metni oluşturulmuştur.

Örneklem seçimi

Araştırmanın örneklem grubunu Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı Yataklı veya Ayaktan Klinikleri'nde tedavi görmekte olan hastalar oluşturmuştur. Araştırmaya alınma ölçütleri 18-65 yaşları arasında olma, ölçek doldurabilecek ve araştırma yönergesini yerine getirebilecek zihinsel kapasiteye sahip olma, DSM-5 ölçütlerine göre bipolar bozukluk manik veya ötimik dönem tanı ölçütlerini karşılamadır. Araştırmadan dışlama ölçütleri arasında ise, DSM-5 ölçütlerine göre bipolar bozukluk tanı ölçütleri dışında alkol-madde kullanım bozuklukları da dahil herhangi bir ruhsal bozukluk tanı ölçütlerini karşılamak, sürekli tedavi gerektiren bir fiziksel veya nörolojik hastalığı bulunmak vardır. Araştırmaya alınma ölçütlerini karşılayan ve ölçek uygulandığı sırada hastalığının mani veya ötimi döneminde olan 50 hasta çalışmaya alınmıştır. Kontrol grubu olarak hastanemiz çalışanları ve üniversite öğrencilerinden oluşan ve karşılaştırma istatistiklerinin yapılmasına olanak verecek sayıdaki (s=63) sağlıklı gönüllü çalışmaya alınmıştır. Kontrol grubuna alınma ölçütleri 18-65 yaş arasında olmak, herhangi bir psikiyatrik veya nörolojik hastalığı bulunmamak, araştırma yönergesini izleyebilecek zihinsel kapasiteye sahip olmak olarak belirlenmiştir. Her katılımcıya çalışma yönergesi açıklanarak aydınlatılmış onamı alınmıştır.

Araştırmanın yapılabilmesi için Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Yerel Etik Kurulu'ndan 17/12/2014 tarih ve 20478486-409 no'lu karar ile etik kurul onayı alınmıştır.

Değerlendirme araçları

Çalışma sırasında bipolar bozukluk hasta grubu ve sağlıklı kontrol grubuna alınan her katılımcıya sosyodemografik veri formu ile birlikte bir öz bildirim ölçeği olan DSM-5 Mani Ölçeği verilmiş, ayrıca klinisyen tarafından Young Mani Değerlendirme Ölçeği uygulanmıştır.

DSM-5 Mani Ölçeği (Altman Öz Bildirim Mani Ölçeği): Son yedi gün içinde manik dönemin beş temel belirtisinin varlığını ve şiddetini değerlendiren beş maddeli bir öz bildirim ölçeğidir. Maddeler beşli Likert tipinde düzenlenmiştir. Her belirti son yedi gün içindeki sıklığını sorgulayan beş seçenek ile değerlendirilir ve hastadan bu seçeneklerden kendisine en uygun olanı seçerek belirtinin şiddetini oranlaması istenir.

Young Mani Derecelendirme Ölçeği (YMDÖ) (Young Mania Rating Scale): Klinik uygulama ve araştırmalarda en yaygın kullanılan mani ölçeği olan Young Mani Derecelendirme Ölçeği birlikte geçerlilik için kullanılmıştır. Manik durumun şiddetini ve değişimini ölçmeye yönelik olarak 1978 yılında Young ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir. YMDÖ her biri beş şiddet derecesi içeren 11 maddeden oluşan bir ölçektir. Yedi madde beşli Likert tipinde, dört madde ise dokuzlu Likert tipindedir. Dokuzlu Likert tipindeki dört madde iletişime girilmesi güç olan hastaların daha iyi ayırt edilebilmesi için ağırlığı artırılarak hazırlanmıştır. Belirtiler son bir hafta dikkate alınarak değerlendirilir. Her bir maddeden elde edilen puanların toplamı ölçek toplam puanını oluşturur. Türkçede geçerlilik ve güvenilirlik çalışması 2001 yılında Karadağ ve arkadaşları tarafından yayınlanmıştır.³ Türkçe sürümünde kesme puanı hesaplanmamıştır.

İstatistiksel değerlendirme

İstatistiksel değerlendirmede öncelikle araştırma grupları arasında sosyodemografik ve klinik özellikler açısından fark olmadığını göstermek amacıyla sayısal değişkenlerin normalite sınamaları yapılarak varyans analizi testi (ANOVA), kategorik değişkenlere ise ki-kare testi uygulanmıştır.

Güvenilirlik analizlerinde ölçeklerin hem toplamının, hem de alt boyutlarının Cronbach alfa iç tutarlılık analizleri yapılmıştır. Ayrıca Pearson korelasyon analizi uygulanarak madde-toplam puan ve alt boyut-toplam puan korelasyon katsayıları ile ölçeğin güvenilirliği ortaya konmuştur.

Ölçeklerin yapı geçerliliği hem açıklayıcı, hem de doğrulayıcı faktör analizleri uygulanmıştır. Açıklayıcı faktör analizi ana bileşenler yöntemine göre varimax rotasyonu uygulanarak yapılmış ve özdeğeri (eigenvalue) 1 ve üzerinde olan faktörler değerlendirmeye alınmıştır. Faktör yapıları içinde faktör yükleri 0.4 ve üzerinde olan maddeler değerlendirmeye alınmıştır. Açıklayıcı faktör yapısı ölçeğin orijinal iki boyutlu yapısıyla karşılaştırılmıştır. Ayrıca birlikte geçerlilik açısından araştırma ölçeği ile YMDÖ arasında korelasyona bakılmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya katılmayı kabul edip tüm formları dolduran 113 birey çalışmaya alınmış, bunların 63'ü sağlıklı kontrol grubu, 50'si ise hasta grubunu oluşturmuştur.

76 DSM-5 Mani Ölçeği Türkçe Formunun geçerliliği ve güvenilirliği

Tablo 1. Sosyodemografik ve klinik özellikler

	Sağlıklı (s=63)		Hasta (s=50)		p	df
	Sayı	%	Sayı	%		
Yaş (Ort.±SS, yıl)	22.4±5.8		30.9±13.6		<0.001	61.70
Cinsiyet					0.847	1
Erkek	26	44.8	24	48.0		
Kadın	32	55.2	26	52.0		
Eğitim					<0.001	3
İlkokul	0	0.0	12	24.5		
Lise	5	8.1	6	12.2		
Üniversite	57	91.9	31	63.3		
Medeni durum					<0.001	3
Bekar	57	91.9	30	60.0		
Evlü	5	8.1	17	34.0		
Boşanmış	0	0.0	3	6.0		
Meslek					0.001	7
Memur	6	9.8	6	12.0		
İşçi	0	0.0	1	2.0		
Öğrenci	48	78.7	22	44.0		
İşsiz	6	9.8	4	8.0		
Ev kadını	0	0.0	8	16.0		
Serbest	0	0.0	3	6.0		
Çiftçi	0	0.0	2	4.0		
Emekli	1	1.6	4	8.0		
Madde kullanımı					0.015	3
Yok	46	76.7	25	51.0		
Sigara	7	11.7	16	32.7		
Alkol	4	6.7	2	4.1		
Sigara+Alkol	3	5.0	6	12.2		
Psikiyatrik özgeçmiş					<0.001	1
Var	7	12.1	33	66.0		
Yok	51	87.9	17	34.0		
Psikiyatrik soygeçmiş					0.009	1
Var	7	12.1	16	34.0		
Yok	51	87.9	31	66.0		
Hastalık süresi (Ort.±SS, yıl)			7.2±7.9			

Sosyodemografik ve klinik özellikler

Araştırmaya katılan gönüllülerin ayrıntılı sosyodemografik ve klinik özellikleri Tablo 1'de verilmiştir. Örneklem grubunun yaş ortalaması 26.5±11.1, bipolar bozukluk grubunun 30.9±13.6, kontrol grubunun 22.4±5.8 yıldır ve iki grubun yaş ortalamaları arasında istatistiksel yönden anlamlı fark vardır (p<0.001). Örneklem grubunun %53.7'sini (s=58) kadınlar oluşturmaktadır. Grubun %79.3'ü (s=88) yüksek okul mezunu, %9.9'u (n=11) lise mezunu, %10.8'i (n=12) de ilköğretim mezunudur. Bipolar bozukluk grubunun %51.0'ında (s=25), kontrol grubunun %76.7'sinde (s=46) herhangi bir madde kullanımı saptanmamıştır. Hastaların %34'ünün (s=16), sağlıklı kontrol grubunun %12.1'sinde (s=7) ailede en az bir psikiyatrik bozukluk öyküsü vardır. Gruplar arasında bedensel hastalık (p=0.545)

açısından istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır. Bipolar bozukluk grubunun hastalık süresi 7.2±7.9 yıldır.

Güvenilirlik

Ölçek maddeleri arasındaki iç güvenilirlik analizi için Cronbach alfa değerine bakılmış, Mani Ölçeğinin içsel tutarlılığı 0.91 ve madde-toplam puan korelasyon katsayıları 0.67-0.85 (p<0.001) arasında bulunmuştur (Tablo 2).

Geçerlilik

Mani Ölçeğinin açıklayıcı faktör analizinde örneklem yeterliliği için Kaiser-Meier-Olkin katsayısı 0.85, Bartlett katsayısı 389.51 (p<0.001) olarak bulunmuştur. Tek faktörlü çözüm elde edilmiştir ve özdeğeri 3.69'dur, varyansın toplam %73.8'ini açıklamaktadır. Ölçek maddelerinin

Tablo 2. DSM-5 Mani Ölçeği madde-toplam puan korelasyon katsayıları, Cronbach alfa değerleri ve faktör yükleri

	Korelasyon katsayıları	Cronbach's alfa değeri	Varimax rotasyonu sonrası faktör yükleri
Mani1	0.671	0.912	0.779
Mani2	0.830	0.877	0.898
Mani3	0.694	0.905	0.802
Mani4	0.813	0.881	0.891
Mani5	0.859	0.870	0.917

faktör yükleri 0.77-0.91 arasında bulunmuştur. YMDÖ ve DSM-5 Mani Ölçeğinden elde edilen toplam puanlar baz alınarak Pearson Korelasyon Analizi uygulanmış ve korelasyon katsayısı $r=0.78$ ($p<0.0001$) olarak hesaplanmıştır.

TARTIŞMA

DSM-5 tanı sınıflaması ile birlikte birçok bozukluk grubunun tanı ölçütlerinde yenilikler önerilmesine rağmen, bipolar bozukluğun manik dönem belirtilerinde değişiklik yapılmamıştır. Bu nedenle Amerikan Psikiyatri Birliği bipolar bozukluğun mani döneminin değerlendirilmesinde kullanılmak üzere Altman ve arkadaşlarının 1997 yılında geliştirdikleri Altman Özbildirim Mani Ölçeğini önermiştir. Mani döneminin beş temel özelliğini (öfori, öz güvende artış, uyku miktarında azalma, çok konuşma, aktivite artışı) ve bunların görülme sıklıklarını sorgulayan ölçeğin mani dönemindeki hastalar için dahi kolay uygulanabildiği geliştiren araştırmacılar tarafından gösterilmiştir.⁴ Bu çalışma DSM-5 Mani Ölçeğinin Türkçe Formunun geçerli ve güvenilir olduğunu göstermektedir.

DSM-5 Mani Ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik analizlerinin yapıldığı bu çalışmada ölçek maddeleri arasındaki iç güvenilirlik analizi için Cronbach alfa yöntemi uygulanmış, DSM-5 Mani Ölçeğinin içsel tutarlılığı 0.91, madde-toplam puan korelasyon katsayıları 0.67-0.85 ($p<0.001$) arasında bulunmuştur. Bipolar bozuklukta mani belirtilerini değerlendirmede en sık kullanılan Young Mani Derecelendirme Ölçeğinin Türkiye'de geçerliliği ve güvenilirliğinin çalışmada ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0.79, madde toplam puan korelasyon katsayıları 0.40-0.84 arasında bulunmuştur.³ Bech Refaelson Mani Ölçeğinin güvenilirliği çalışmada ise Cronbach alfa katsayısı 0.81, değerlendiriciler arası güvenilirliğinde her madde için hesaplanan kappa katsayısı 0.37-0.71 arasında saptanmıştır.⁶ Bipolar

bozuklukta manik dönem belirtilerinin değerlendirilmesinde kullanılan diğer değerlendirme araçları ile karşılaştırıldığında DSM-5 Mani Ölçeğinin iyi bir iç tutarlılık ve anlamlı bir korelasyon gösterdiği, her maddenin kendi içinde ve ölçek bütünü içinde uyumlu ve birbirlerini tamamlar nitelikte olduğu saptanmıştır. Tüm bu bulgular dikkate alındığında ölçeğin güvenilirliğinin sağlandığı ortaya konmuştur (Tablo 2).

DSM-5 Mani Ölçeğinin açıklayıcı faktör analizinde tek faktörlü çözüm elde edilmiştir; öz değeri 3.69'dur ve varyansın toplam %73.8'ini açıklamaktadır. Bu bulgular ölçeğin manik dönem belirti kümesine özgüllüğünün yüksek olduğunu, belirtileri bir bütün halinde yüksek doğruluk ile değerlendirdiğini göstermektedir. Kısa bir öz bildirim ölçeği yapısındaki DSM-5 Mani Ölçeğinin gerek kolay ve hızlı uygulanabilirliği, gerekse mani belirtilerini bütüncül olarak ele alması ile klinisyene zaman tasarrufu sağlayacağı öngörülmektedir.

Günümüzde manik dönemin belirtilerini değerlendirmede sıklıkla kullanılmakta olan YMDÖ ile DSM-5 Mani Ölçeği arasında ölçeklerden elde edilen toplam puanlar baz alınarak Pearson Korelasyon Analizi uygulanmış ve korelasyon katsayısı $r=0.78$ ($p<0.001$) olarak hesaplanmıştır. Bu değer iki ölçek arasında yüksek düzeyde bir korelasyon olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin gerek yapı geçerliliği, gerekse birlikte geçerliliği analizleri ölçeğin geçerli bir biçimde kullanılabileceğini desteklemektedir.

Literatürde manik dönem belirtilerini değerlendiren ve klinisyen tarafından uygulanan birçok değerlendirme aracı bildirilmesine rağmen, hastanın gözünden belirti şiddetini değerlendirmeye olanağı sağlayan öz bildirim ölçeği sayısı azdır, Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmış böyle bir ölçek yoktur. Yukarıda Türkçe formunun geçerliliği ve güvenilirliği gösterilmiş

78 DSM-5 Mani Ölçeği Türkçe Formunun geçerliliği ve güvenilirliği

olan DSM-5 Mani Ölçeği hasta tarafından algılanan belirti şiddetini değerlendirme ve izleme olanağı sağlayacaktır.

Araştırmanın sınırlılıkları ve üstünlükleri

Bu araştırmanın birinci sınırlılığı, belirtili dönemdeki hastalardan oluşan örneklem grubunun sayısının görece düşük olmasıdır. Araştırmanın bir diğer sınırlılığı kontrol grubunda tanı araştırması amacıyla yapılandırılmış bir klinik görüşme kullanılmamış olması ve sağlıklı kontrol grubunun seçiminin kişilerin öz bildirimine dayanarak yapılmasıdır. Ayrıca hasta grubuyla kontrol grubu arasında yaş ve eğitim yönünden farklılık

bulunması, ölçek maddeleri açısından karşılaştırmalı çözümlenmede elde edilen farklılıkları değerlendirirken dikkate alınmalıdır. Araştırmanın üstünlükleri ise, araştırmanın amaçları doğrultusunda tüm istatistiksel çözümlenmelerin eldeki büyüklükteki örneklem grubuyla eksiksiz yapılabilmesi ve örneklem grubunun hastaları temsil etmesidir, böylece ölçeğin klinik kullanılabilirliği ortaya konmaktadır.

SONUÇ

Bu bulgularla DSM-5 Mani Ölçeğinin Türkçe formunun güvenilir ve geçerli biçimde kullanılabilirliği gösterilmiştir.

Yazarların katkıları: S.Ö.: Veri toplama, veri tabanı oluşturma, verilerin derlenmesi ve istatistiksel analizi, makale yazımı; D.A.: Veri toplama, veri tabanı oluşturma, makale yazımı; Ö.A.: Araştırma protokolü hazırlama, istatistiksel çözümlenme, makale yazımı; DSM-5 Ölçek Çalışma Grubu: Veri toplama.

KAYNAKLAR

1. Stovall J, Keck P, Solomon D. *Bipolar Disorder in Adults: Epidemiology and Diagnosis. Up to Date*, (Edited by Basow DS), 2012.
2. Young RC, Biggs JT, Ziegler VE, Meyer DA. A rating scale for mania: Reliability, validity and sensitivity. *Br J Psychiatry* 1978; 133(5):429-435.
3. Karadağ F, Oral ET, Aran YF, Erten E. [Reliability and validity of Turkish translation of Young Mania Rating Scale]. *Turkish Journal of Psychiatry* 2001; 13(2):107-114.
4. Altman EG, Hedeker D, Peterson JL, Davis JM. The Altman self-rating mania scale. *Biol Psychiatry* 1997; 42(10):948-955.
5. <http://www.psychiatry.org/practice/dsm/dsm5/online-assessment-measures>
6. Kantarcı E, Erkoç Ş, Kulu D. Reliability and validity of Turkish translation of Bech-Rafaelsen Scale. 29th National Congress of Psychiatry (29 September - 4 October 1993), Bursa, s.87.